

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Codex traditionvm Corbeiensivm

Falcke, Johann Friedrich

Lipsiae ; Gvelpherbyti, 1752

§. 3. De comite Butone et manso tradito in villa Scitiru in pago Huuetigo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36114

testes qui uiderunt et audierunt enno folcher leutheri eger fier rainuuardus
hrodhard badag uuulhard uuitger godo uuillo humber tado
marchardus numero XVI.

guber-
nante
Corbe-
iam Ada-
lardo.

duo fratres bosco et benno tradiderunt seruum suum dictum nomine hrod-
uurtus ad reliquias sti stephani testes godhard deddo uuicha dagharod he-
chard uuilheri hilduuerd numero VII.

§. 3.

Buto comes (d) tradidit mansum (D) unum in pago *huuetigo* (e) su-
per

femus, si opus foret. Illud tamen intermittere non possumus, quin asseramus, eos quoque falli, qui seruitutem ætate demum Caroli M. arbitrantur in Saxonia et Westphalia esse introductam. Licet enim eo tempore Saxonia multis oppleta fuerit hominibus propriis, inde tamen non sequitur, Carolum M. demum hanc introduxisse seruitutem. Ante enim Caroli M. tempora seruos et seruitutem in omni pæne Germania, et sic etiam in nostra fuisse Saxonia, docent nos uerba Cornelii Taciti, sic exponentia de moribus Germanorum: *Aleam, quod mirere, sobrii (Germani) inter seria exercent, tanta lucrandi perdendiue temeritate, ut cum omnia defecerunt, extremo ac nouissimo iactu de libertate et de corpore contendunt. Victus uoluntariam SERVITUTEM adit. Quamuis iunior, quamuis robustior, alligari se ac venire patitur. SERVO S conditionis huius per commercia tradunt, ut se quoque pudore uictorie exsoluant. Ceteris SERVIS, non in nostrum morem descriptis per familiam ministeriis, utuntur. Suam quisque sedem, suos penates regit. Frumenti modum dominus, aut pecoris, aut uelut, ut colono iniungit: et SERVUS hæcenus parat. Cetera domus officia uxor ac liberi exsequuntur. Verberare SERVUM, ac uinculis et opere coercere, rarum. Occidere solent, non disciplina et seruitute, sed impetu et ira, ut inimicum, nisi quod impune. Liberti non multo supra SERVO S sunt, raro aliquod momentum in domo, nunquam in ciuitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, que regnantur. Ibi enim et super ingenuos et super nobiles ascendunt. Apud ceteros imparer libertini libertatis argumentum sunt.*

- (d) *Butonis* nomen in nostra Saxonia non inusitatum fuisse, ex Hucbaldi Vita Lebuini, DeComi-
que in Laurentii Surii Histor. Sanct. Tom. VI. mens. Nouemb. f. 282 seqq. re-
peritur, constat. Cum enim Saxones nostri in media Saxonia secus fluiuium Wi-
seram et locum *Marklo* nuncupatum, exercerent generale concilium, tractantes
communis commoda uilitatis, Christi miles Lebuinus destinauit animo, se illic
iturum. Spreto quoque dehortationibus cuiusdam illustris ac potentis uiri no-
mine *Folberti*, adiit Lebuinus istud concilium Saxonum in loco *Marklo*, cumque
cerneret, Saxones nostros ad instituta proauorum suorum numinibus suis uota
soluere ac sacrificia, in media illorum prorumpit agmina, atque ex improuiso
uociferans, exaltat uocem suam ut tuba, redarguens scelera eorum et idolola-
triam, prænuuntiatque illis, Deum præordinasse fortem regem, Saxonum regio-
nem aggressurum et gladio, vastitate, incendio atque exterminio cuncta depopu-
laturum, nisi confestim pœnitentiam agerent. Quibus dictis Saxones, idolola-
trix tenacissimi, perstreperunt undique clamore confuso: en ecce adest seductor
ille, sacrorum nostrorum et totius inimicus patriæ, æquum est, ut debitas sumat
suo sanguine pœnas. Tum ex proximis sepibus palos rapiunt, detruncant et
exacuunt, ut eum illis sudibus perimerent. Sed inter ipsos tamen erant qui-
dam sanæ mentis, quorum corda Deus tetigerat, qui hæc fieri in sanctum Dei
omnimodis prohibebant; quorum vnus ceteris honoratior nomine *Buto*, cuius
dehortationibus ceteri commoti, communi decreuerunt consensu, ne a quoquam
impeteretur Lebuinus. An hic *Buto* vnus idemque cum nostro *Butone* sit, pro-
certo quidem affirmare non possumus, quia Lebuinum iam anno 766 in *Alde-
sale* villa in pago *Twente* mortuum esse, et consequenter hæc ante annum 766
accidisse constat ex Willh. Hedæ Historia Episcoporum Ultraiectionum p. 38.
Interim ex hisce manifestum est, *Butonis* nomen in Saxonia nostra in usu fuisse.
Forte noster *Buto* filius huius senioris, et consanguineus Widekindi M. erat. In
eius

Ab anno per fluuium *embrine* (f) in uilla nuncupante *scitiru* (g) testef helmuni
 §:2: vsque rainger reoduuard gherhard sehard teoding heribert.

§:6 im-
 perante
 Hludo-
 uico et

§. 4.

eius enim stirpe nomen Butonis non fuisse inusitatum, in sequentibus uidebimus
 conf. infra Addenda num. 192.

De Man-
fis.

(D) *Mansum* denotare vnam houam siue huobam germanice *eine Hufe Landes*, discimus ex vetustissimo quodam MScto Registro Prouentuum et Bonorum temporalium incliti monasterii Corbeiensis, in quo hæc uerba leguntur: *In Visbechi continentur salica terra quatuor mansi siue huoba, unaquaque eorum LX habens iugera.* Item: *In Hefduni duo continentur huoba vel boua, hoc est mansi latine, unaquaque earum habens LX iugera, et insuper XVII iugera.* Item: *In Liutimarehuson continentur tres huoba, id est, boua, hoc est mansi, et unusquisque mansus ad LX iugera extenditur, et insuper XXX iugera.* Sic quoque rex Arnolfus dilecto ac fideli comiti suo Ekbertho VII idus decemb. indict. V anno DCCCXCII donabar infra terminos pagorum *Tilitbi, Marstheim, Lainga et Bardanga XXXVI mansos, id est, hobas tanta magnitudinis, ut unusquisque mansus iurnales LX haberet in mensura.* Hinc J. G. Leuckfeldius in *Antiquitat. Kaltenborn* p. 95. mansum non recte interpretatur *einen Kobl- oder Meyerhoff auf den Dorffern*; errant quoque Marquardus Freherus Tom. I. *Script. Rerum Germanic.* edit. Struuianae f. 709, qui per mansum intelligit *eine Morgen Landes*, et Winckelmannus in *Notitia Veteri. Saxo-Westphalia* Libro III cap. 5 de origine et constitutione episcoporum in Saxonia, ubi num. 40 ita iudicat: *Addictus est unicuique ecclesie vnus mansus, dictus a manendo. Erat villa constans XII iugeribus terra arabilis, eine Hufe Landes, ut interpretatur auctor Speculi Saxonici.* Ex hoc vero idem Winckelmannus ita concludit: quia Carolus M. duos duntaxat mansos cum XII iugeribus et duobus mancipiis unicuique ecclesie attribuit, ergo Carolus M. uoluit, ut sint clerici pauperes et paruis rebus contenti. Ex falsis autem enuntiationibus præmissis falsa sequitur conclusio. Minime profecto Carolus M. fuisset sapiens, si ea, qua uult Winckelmannus, mente præditus fuisset. Maiori inuestigatione et inquisitione nobis digna uidentur uerba imperatoris Friderici in diplomate, dato ad annum 1160, indict. X, III Kal. Martii, quæ ita sonant: *Mansi Franconica lingua Leben appellantur.* In quibus uerbis uox *Leben*, beneficium seu feudum interpretanda. Sic mansus rectissime denominatur a manendo. Quidquid enim quidam in feudum offert, manet ei, et id postulat, ut eadem res ipsi et suæ legitimæ posteritati in beneficium concedantur. *Buto* ergo comes se cum LX iugeribus in uasallum seu clientem beneficiarum abbatis nostri Adalardi, qui consanguineus imperatoris, atque auctoritate grauis et gloria clarus erat, obrulisse uideretur.

De Pago
Huueti-
go.

(c) *Pagum Huuetigo* in comitatibus Pymontano et Sualenbergico atque adiacentibus prouinciis quærendum esse, multa in nostris Corbeiensibus euincunt. Ponuntur in hoc pago uillæ *Billurbechi, Bracu, Diringisa marca, Adekenhuson, Muechuhuson, Bennanhuson, Valabroc, Dadanbroch, Samanibiki, Hornan, Frotinctorp, Vinesbiki, Raffeti, Knechtabuson, Bokinhuson, Scuni, Berchem, Homa, Holtbuson* et alia, de quibus plura in sqq. Fuisse uero illum *pago Auga*, in quo erat Corbeia nostra, contiguum, liquet ex diplomate quodam dato in palatio regio *Werla* anno D CCCC XXXX et hætenus inedito. Fuit quoque in hoc pago uilla *Liuitbi*, de qua non incongruum erit memorasse, errare uiros doctissimos, illam oppidum hodiernum Lüde fuisse, prædicantes. Vrbs enim Lüde est opus recentioris structuræ, uetusque uilla *Liuitbi* inter uillas desolatæ recentenda, uti in sequentibus fumus ostensuri.

De Flu-
uio Em-
brine.

(f) Fluuius *Embrine*, hodie dictus die *Emmer*, per comitatus Sualenbergicum et Pymontanum tandem ad uillam *Emmer* infra præfecturas Gronde et Osen influit *Wiseram*, quam corrupte Romani dixere *Wisurgim*, uti id quidem non ex relatione aliorum, uel ex charta geographica, sed nostra inspectione, memoramus.

De Sciri-
ru uilla,

(g) *Scitiru* uel *Scitira*. Vtraque placet? a enim et u accuratissime in uetustissimo codice nostro discerni non potuerunt. *Annales Rerum Francorum* uillam hanc modo *Kidrobürg*, modo *Skidriobürg*, modo *Sididburg*, modo *Cidriobürg* appellant.